

Αγία Φιλοθέη: “Όλα για τον Χριστόν”

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης](#)

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου

Στις 19 Φεβρουαρίου, έορτάζει ή Έκκλησία μας, τιμᾶ καί ύμνεῖ τήν «Αρχόντισσα τῶν Ἀθηνῶν», τήν μεγάλη διδασκάλισσα τοῦ Γένους, τήν όσιομάρτυρα Ἀγία Φιλοθέη. Καί ὅπως ἰδιαίτέρως, λαμπρύνει τήν ἁγία μνήμη της, ὁ Καθεδρικός Ναός τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου φυλάσσεται, ὡς ἐξαιρετική εὐλογία, τό τίμιον λείψανόν της.

*

Ἀξίζει νά προσεγγίσουμε τήν ἁγία αὐτή προσωπικότητα τοῦ 16ου αἰῶνα. Ἡ Ἀγία Φιλοθέη, ὑπῆρξε τέκνον τοῦ δημογέροντος τῶν Ἀθηνῶν Ἀγγέλου καί τῆς Συρίγης ἢ Συργιανῆς Μπενιζέλου, παλαιᾶς ἀρχοντικῆς οἰκογένειας τοῦ κλεινοῦ ἄστεως. Κατά δέ τόν περιφανῆ ιστοριοδίφη Δημ. Καμπούρογλου ἢ Καμπούρογλους, ὁ μέν πατέρας της, ἦταν ἐγγονός τοῦ Ἀγγέλου Μπενιζέλου, ἀκμάσαντος περί τό 1420, ἡ δέ μητέρα της εἶλκε τήν καταγωγή ἀπό τήν βυζαντινή οἰκογένεια τῶν Παλαιολόγων. Ὡς γνωστόν, τό ἔτος 1552, ὅτε ἐγεννήθη ἡ ἀρχοντοπούλα τῶν Ἀθηνῶν, ἡ

κατάσταση σ' όλόκληρο τό Έλληνικό Γένος υπήρξε δεινοτάτη. Είχε προηγηθεί και ή άλωσις τών Άθηνών υπό τών Τούρκων και τά χρόνια υπήρξαν πικρότατα για τόν Έλληνισμό. Μάλιστα, ή άλλοτε ένδοξος Άθήνα έταλαιπωρείτο από φοβερές επιδημίες, από εξισλαμισμούς, από ληστείες, άγριότητες, πολλή άγγραμματοςύνη και τό φοβερό βέβαια «παιδομάζωμα». Περιηγητής τοῦ έτους 1546, έγγραφε χαρακτηριστικῶς, ότι «ή Άθήνα είναι τόσο έρημωμένη, πού φαίνεται άπίστευτο ότι υπήρξε κάποτε ένδοξη. Δέν είδα πουθενά φοβερώτερο τόπο. Έρημιά, ξεραίλα, άγκαθιές και βάλτους». Και όμως ή Άγία, μέσα σ' όλες αυτές τίς δύσκολες συνθήκες, έλαμψε, δημιούργησε, στήριξε, ενίσχυσε τό Γένος.

Τήν άνοιξη τοῦ έτους 1523, στό Ί. Ναό τής Παναγίας τής Γοργοεπηκόου («μικράς Μητροπόλεως») έβαπτίσθη και άνετράφη στήν άρχοντική οίκογένειά της, «έν παιδεία και νουθεσία Κυρίου», λαμβάνοντας άρίστη μόρφωση, έλληνική και χριστιανική. Μετά τήν χηρεία της, μόλις είς ήλικία τών 17 έτών, έκ γάμου διαρκείας τριών έτών, ως και μετά τόν θάνατο τών γονέων της κατά τό έτος 1547, ή Ρεγγούλα (ήταν τό κοσμικό της όνομα), άπεφάσισε τήν ολοκληρωτική άφιέρωση στό Θεό. Γράφει σχετικῶς ό Καμπούρογλου: «Πρώτον μέν δι' έν όράματι έπιταγής τοῦ Αγίου Άνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου οίκοδομεΐ Παρθενώνα, έπ' όνόματι τούτου τοῦτον τιμήσαντα, μέ ίκανά κελλία και άλλα άναγκαΐα οίκοδομήματα και περιοχάς και τόν έπροικοδότησε μέ μετόχια και υποστατικά ίκανά πρός άναγκαΐαν ζωοτροφίαν τών έν αὐτῷ μοναζουσών». Έκάρη μοναχή και έλαβε τό μοναχικό όνομα Φιλοθέη.

*

Τό μοναστήρι, τό όποϊον ίδρυσε ή ίδια και μέ χρήματά της είς τό σημείον, όπου σήμερα βρίσκεται τό Μέγαρο τής Ί. Αρχιεπισκοπής Άθηνών, κατέστη άληθινό πνευματικό κέντρο λατρείας τοῦ Θεοῦ και έξαίσιον πανδιδακτήριο παιδείας, τεχνών και άγάπης για τόν πονεμένο λαό. Στό μοναστήρι τοῦτο μετ' αὐτῆς, ήλθαν και οί θεραπευνίδες τοῦ άρχοντικοῦ της, τίς όποιες είχε κατηχήσει και έλευθέρως είχαν δεχθεΐ νά καροῦν και αυτές μοναχές, όπως και άλλες νέες τών Άθηνών από πλούσιες οίκογένειες. Έκτός τής συστηματικῆς λατρείας, τών άγρυπνιών, τής άσκήσεως και τής προσευχῆς, ή Άγία Φιλοθέη προχώρησε στό μοναστικό της αυτό κέντρο και στήν όργανωμένη φιλανθρωπία για τήν άνακούφιση τών πτωχών, τών χηρών, τών όρφανών, τών άστέγων και τών άσθενών. Έγινε ή ίδια «διακόνισσα τῆς άγάπης»!

Γνώριζε καλά, ότι ό Ήγαπημένος Νυμφίος τῆς ψυχῆς της, ό Χριστός, «οὐκ ήλθε διακονηθῆναι, αλλά διακονῆσαι και δοῦναι τήν ψυχήν αὐτοῦ λύτρον αντί πολλών» (Ματθ. κ', 28). Ήξερε, ότι ό Κύριος είχε ένδυθεΐ τό «λέντιον» τῆς διακονίας, τότε στόν Μυστικό Δεΐπνο. Ότι ό Απόστολος Παῦλος «διηκόνει τοῖς άγίοις» (Ρωμ. ιε',

25) καί ὅτι ὁ Μέγας Βασίλειος διηκόνησε τούς πτωχοὺς καί τούς ἀσθενεῖς στή «Βασιλειάδα» του καί ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἐγένετο γιά τούς συνανθρώπους του καί βοηθός καί συνήγορος καί τροφεύς καί πατέρας.

«Διακονία», ἦταν ἡ μεγάλη λέξη, μέ ὅλο της τό περιεχόμενο, πού δονοῦσε τό εἶναι της. Διακονία: ὡς ἀνοιγμα στόν πλησίον, ὡς ἐξυπηρέτηση τοῦ ἄλλου, ὡς γλυκειά παρηγορία τοῦ πονεμένου, ὡς ἀνακούφιση τοῦ δυστυχισμένου, ὡς ἀπό κοινοῦ ἄρση τοῦ φορτίου τῶν δυσκολιῶν, ὡς ξεχύλισμα τῆς ἀγάπης. Κάποτε μάλιστα, ὅταν ἡ πείνα ἦταν μεγάλη μάλιστα, ἡ ἁγία Φιλοθέη δέν δίστασε νά ἀνοίξει τίς ἀποθήκες τοῦ μοναστηριοῦ καί νά προσφέρει τά τρόφιμα καί ὅλο τό λάδι γιά τόν πεινασμένο λαό.

*

Προσέτι, προέβη στήν ἀνέγερση, λόγω τῶν ηὔξημένων ἀναγκῶν, πλησίον τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου τῆς Μονῆς καί ἄλλων κτισμάτων. Ἔτσι δημιούργησε νοσοκομεῖο, γηροκομεῖο, ὀρφανοτροφεῖο, ξενῶνα, αἵθουσα συσσιτίου. Τό σημαντικότερο ἔργο ἦταν ἡ ἵδρυση τοῦ «Διδακτηρίου» γιά τίς νέες ὅπου καί τίς προστάτευε ἐκ τῆς ἐξαχρειώσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Εἰδικότερα, μερίμνησε γιά τήν ἐκμάθηση τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἀλλά καί τεχνῶν, ὅπως πλεκτικῆς, ὑφαντικῆς, ραπτικῆς, κεντημάτων, κ.ἄ. Εἶναι ἡ πρώτη περίπτωση μετά τήν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἱστορεῖται εἰς Ἀθήνας, ἐπαγγελματική σχολή γιά νεάνιδες. Παράλληλα, ἡ Ἁγία προστάτευσε ἄγαμες μητέρες, κατόρθωσε καί ἐξαγόρασε αἰχμαλώτους καί τούς ἐλευθέρωσε, ἐπλήρωσε φόρους πολλῶν πτωχῶν ραγιάδων, ἀπελευθέρωσε κρατούμενους καί ἰδίᾳ προφύλαξε πολλούς χριστιανούς ἀπό τούς φοβερούς ἐξισλαμισμούς. Δικαίως, συνεπῶς, δυνάμεθα νά ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι τόν 16ο αἰῶνα, εἴχαμε μία «καινούργια Βασιλειάδα» στήν σκλαβωμένη Ἀθήνα, ἕνα σπουδαιότατο κατόρθωμα πολιτισμοῦ, ἀγάπης καί προνοίας. Τό ἴδιο πνεῦμα ἀγάπης ἐπικρατοῦσε καί στά Μετόχιά της (Πατήσια- Καλογρέζα-Σαλαμίνα-Αἴγινα-Κέα) ὅπου κατέστησαν καί αὐτά καταφύγια στοργῆς γιά πολλές ψυχές τοῦ δούλου Γένους. Ἡ ὀνομασία «Καλογρέζα», εἶναι ἀπό τήν ἐκεῖ ὑπαρξη τοῦ Μετοχίου της, ἡ «καλή γραῖα», ἡ «καλογριά». Καί τό Ψυχικό, φέρει τήν ὀνομασία ἀπό τό «ψυχικό» πού ἔκαμνε μέ τό πηγάδι πού εἶχε σέ κτῆμα της ἐκεῖ στήν περιοχή καί ἔπιναν νερό οἱ διαβάτες.

*

Καί ὅλα αὐτά τά ἐπέτυχε, γιατί ἔμεινε πιστή ἄχρι θανάτου, πιστή στόν Κύριό της, στόν Ἠγαπημένο Νυμφίο τῆς ψυχῆς της, μέχρι τό βράδυ ἐκεῖνο, πού οἱ Τοῦρκοι κατακτητές τήν συνέλαβαν, τήν ἔδειραν καί τήν βασάνισαν. Ἦταν τό βράδυ τῆς ἀγρυπνίας γιά τόν ἕτερο μεγάλο Ἅγιο τῶν Ἀθηνῶν, τόν Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη.

Καί σ' εκείνη τήν ἀγρυπνία τήν ἄφησαν λιπόθυμη, ἀναίσθητη, γιά νά παραδώσει μετά ἀπό λίγους μήνες τό πνεῦμα της στόν Κύριο, στίς 19 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1589. Αὐτό, πού δονοῦσε τήν ἐκλεκτή ψυχή τῆς ὁσιομάρτυρος Φιλοθέης ἦταν: «Ὅλα γιά τόν Χριστό»!

Ἡ ὁσιομάρτυς, ἡ ἁγία Φιλοθέη, δέν εἶναι τυχαία μορφή, ἀναξία μελέτης καί ἄνευ προσφορᾶς στόν ἐν γένει Ἑλληνικό πολιτισμό. Ὑπέροχη φυσιογνωμία πού ἀκτινοβολεῖ στό πνευματικό στερέωμα τῶν ἁγίων γυναικῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Πολύτιμο μαργαριτάρι τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεώς μας, τῆς ἀρετῆς καί τῶν ἔργων. Πρόκειται γιά μία ἰσχυρά μαρτυρία τοῦ πνεύματος καί τοῦ πολιτισμοῦ.

Θεωροῦμε καί ἐμεῖς, οἱ σύγχρονοι νεοέλληνες καί ἰδίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι, ἱερότατο τό χρέος, ὅχι μόνο νά τιμοῦμε τήν μεγάλη αὐτή Ἀγία μεθ' ὑψηλοῦ πνευματικοῦ φρονήματος, ἀλλά καί νά ἐμπνεόμεθα, καθ' ὅτι, ἡ μοναχή, ἡ διδασκάλισσα, ἡ «Κυρά τῶν Ἀθηνῶν», ἡ Ἀγία Ἀρχόντισσα, ἡ Ὁσία καί Μάρτυς, Ἀγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία, πράγματι, εἶναι ἕνας ἀτίμητος ἀληθινός θησαυρός, ἕνα πρότυπο διακονίας γιά τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, ἕνα διαμάντι τῶν ὑψηλῶν ὁραμάτων καί ἰδανικῶν. Τῷ ὄντι, «τό κλέος τό μακάριον κέρδισε», ἡ Ἀγία Φιλοθέη, ἡ Ἀθηναία.